

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Вплив податкової системи держави на фінансово-господарську діяльність підприємств та шляхи її удосконалення

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студента Плясецького Віталія Володимировича
(прізвище, ім'я, по батькові)

групи Ф.м-01/1
(шифр групи)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело Плясецький В В.В. Плясецький
(підпис) (ініціали та прізвище студента)

Керівник доцент, к.е.н.
(посада, науковий ступінь)

Плікус І
(підпис)

І.Й.Плікус
(ініціали, прізвище)

Суми 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри, д.е.н., проф.

_____ Л.Л. Гриценко
(підпис)

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи магістра

Студент(-ка) групи Ф.м-01/1 інституту (центру) ННІ БіЕМ
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Плясецький Віталій Володимирович
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Тема роботи: *Вплив податкової системи держави на фінансово-господарську діяльність підприємств та шляхи її удосконалення*

Затверджено наказом по СумДУ № 0985-VI від 06.12.2021 року

Термін здачі студентом завершеної роботи «_____» _____ 20__ р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення): *визначено ознаки, сутність, призначення та функції податків; охарактеризовано основні принципи, сутність та структуру та податкової системи України; розглянуто особливості організаційного забезпечення функціонування податкової системи; досліджено рівень податкового навантаження на підприємство ПрАТ «Монделіс Україна»; окреслено основні напрями реформування податкової системи України; запропоновано заходи із оптимізації податкового навантаження на ПрАТ «Монделіс Україна».*

Дата видачі завдання: «_____» _____ 20__ р.

Керівник кваліфікаційної роботи: Плікус І.Й.

Плікус ІЙ
(підпис)

Завдання прийнято до виконання «__» _____ 20__ р. Плясецький В.В. Плясецький

(підпис)

(ініціали, прізвище студента)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи магістра на тему
«Вплив податкової системи держави на фінансово-господарську діяльність
підприємств та шляхи її удосконалення»
Плясецький Віталій Володимирович

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Систематичні зміни податкового законодавства, його суперечливість, а інколи й неоднозначність, суб'єктивність трактування окремих податкових норм зі сторони фіскальної служби актуалізують дослідження впливу податкової системи на діяльність підприємств. Мета кваліфікаційної роботи - дослідити теоретичні основи, принципи та механізми впливу податкової системи держави на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Об'єкт дослідження - вплив податкової системи держави на діяльність підприємства.

Предмет дослідження - теоретичні, практичні та методичні аспекти впливу податкової системи держави на діяльність підприємства

Основний результат роботи. У першому розділі роботи визначено ознаки, сутність, призначення та функції податків; наведено основні принципи, сутність та структуру та податкової системи України; розглянуто особливості організаційного забезпечення функціонування податкової системи. У другому розділі досліджено рівень податкового навантаження на підприємство ПрАТ «Монделіс Україна». У третьому розділі наведено основні напрями реформування податкової системи України; запропоновано заходи із оптимізації податкового навантаження на ПрАТ «Монделіс Україна».

Ключові слова: податки, податкове навантаження, податкова система.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 41 сторінки, з яких 3 стор. список використаних джерел із 33 найменувань.

Робота містить 4 таблиці, 7 рисунків.

Рік захисту роботи – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1 ТЕОРІЯ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ НА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Податки: сутність, функції, ознаки та призначення	7
1.2 Податкова система: структура та принципи її побудови	13
1.3 Організаційне забезпечення функціонування податкової системи.....	18
2 ОЦІНКА ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ПРАТ «МОНДЕЛІС УКРАЇНА»	22
2.1 Аналіз господарської діяльності ПрАТ «Монделіс Україна» як суб'єкта податкових відносин.....	22
2.2 Оцінка рівня податкового навантаження на підприємство ПрАТ «Монделіс Україна».....	25
3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	30
3.1 Напрямки реформування податкової системи України	30
3.2 Оптимізація податкового навантаження на ПрАТ «Монделіс Україна» ..	33
ВИСНОВКИ	37
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	39

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Формування та реалізація ефективної податкової політики є важливою умовою динамічного розвитку країни, саме за допомогою податкової політики створюється сприятливе середовище для здійснення економічних, політичних і соціальних функцій шляхом її впливу на господарську діяльність підприємств та життя суспільства загалом.

Податки є одним із складових елементів собівартості продукції, її ціни або доходу від реалізації та прибутків компанії. Податкам відводиться вагома роль серед показників фінансово-господарської діяльності підприємств, зважаючи на їх вплив на кінцевий фінансовий результат цієї діяльності. Сплатою податків обумовлюється вилучення із господарських оборотів підприємств коштів, що яким чином впливає на зниження маневреності капіталу та погіршення їх фінансових станів. Систематичні зміни політики країни у площині податкового законодавства, його суперечливість, а інколи й неоднозначність, суб'єктивність трактування окремих податкових норм зі сторони фіскальної служби спонукають власників підприємств знаходити шляхи скорочення податкових навантажень на підприємства для укріплення конкурентних позицій на ринку.

Питання впливу податкової системи держави на фінансово-господарську діяльність підприємства досліджувалось у працях багатьох українських та закордонних вчених, зокрема: Антіпова О. М., Баранової В. Г., Долженка І. І., Дуба А. Р., Дубовик О.Ю., Кізима А.Я., Карліна М. І., Крисоватого А. І., Ментуха Н. Ф., Оліховської М. В., Федосова В. М., Хомутенко В. П., Юрія С. І., Шевченко І. В. та ін.

Мета роботи – дослідження теоретичних основ, принципів та механізмів впливу податкової системи держави на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Поставлена мета зумовила виконання наступних **завдань**:

– визначити ознаки, сутність, призначення та функції податків;

- охарактеризувати основні принципи, сутність та структуру та податкової системи України;
- розглянути особливості організаційного забезпечення функціонування податкової системи;
- дослідити рівень податкового навантаження на підприємство ПрАТ «Монделіс Україна»;
- окреслити основні напрями реформування податкової системи України;
- запропонувати заходи із оптимізації податкового навантаження на ПрАТ «Монделіс Україна».

Об'єктом дослідження є вплив податкової системи держави на діяльність підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, практичні та методичні аспекти впливу податкової системи держави на діяльність підприємства

Наукова новизна отриманих результатів: узагальнені теоретичні аспекти впливу податкової системи держави на діяльність підприємства; потребують подальшого розвитку пропозиції щодо оптимізації податкового навантаження на ПрАТ «Монделіс Україна».

Методи дослідження. Робота виконана із застосуванням загальнонаукових методів досліджень, а саме: методів аналізу та синтезу, узагальнення, групування, схематичного, графічного та табличного методів.

Інформаційною базою роботи стали законодавчо-нормативні акти, матеріали періодичних видань та наукових конференцій, підручники, інші довідково-інформаційні джерела, інтернет-ресурси, фінансова звітність ПрАТ «Монделіс Україна»

1 ТЕОРІЯ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ НА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Податки: сутність, функції, ознаки та призначення

Значення податків є визначальним для забезпечення функціонування будь-якої країни, оскільки вони не лише є головним джерелом дохідної частини бюджету, але ще й включені у всі площини фінансової системи. Податки відіграють роль фактору фінансової безпеки, позаяк вони формують такий стан фінансової системи, за якого вибудовуються умови для соціально-економічної впевненості держави, суспільства, регіонів, громадян та підприємств. Нині найбільш актуальним є питання вивчення тлумачення поняття «податки» на сучасній фазі у вітчизняних наукових міркуваннях (табл. 1.1).

Як бачимо, аналізуючи таблицю 1.1, більшість сучасних учених характеризують податки як фінансове явище та економічну категорію. Проте, в умовах нашого дослідження слід звернути увагу на результати дослідження В. Андрущенка та Ю. Ляшенка. Учені правильно зауважують, що існують економічні та позаекономічні аспекти дослідження податків [1, с. 37]. З зазначеного можна зробити висновок, що розвитку податку як об'єкту характерна політична, соціальна, етична та ментальна природа. Відтак, визначаючи напрями аналізу податку як багатоаспектного об'єкта дослідження, варто виокремити його роль як носія суспільної вартості. З цього приводу Р. Гамалай зазначає, що податки, «беручи участь в процесі перерозподілу новоствореної вартості, є специфічною формою виробничих відносин» [4, с. 86]. Дещо далі іде Б. П. Ярема, який зазначає, що податки виступають «системою виробничих відносин, відносин економічного базису» і виражають ті зв'язки, які виникають на стадії розподілу в процесі розширеного відтворення, мають вторинний, похідний і перерозподільний характер [33, с. 899].

Таблиця 1.1 – Еволюція наукових поглядів на трактування податків як соціально-економічної категорії

Автор	Визначення
Ю. Б. Іванов, О.М.Десятнюк, А.І.Крисоватий [11]	«Податки – фінансові взаємовідносини між країною та платниками податків у площині примусового відчуження частини знову сформованої вартості задля формування централізованих фондів грошових ресурсів, потрібних для виконання країною її функцій»
Л.О.Миргородська [15]	«Податки є індивідуальними безповоротними цільовими платежами юридичних та фізичних осіб в бюджет певного рівня в розмірах і терміни, встановлені законом»
І.О. Лютий [13]	«Податки – це обов’язкові платежі фізичних та юридичних осіб, що стягуються до бюджету (державного та місцевих) країни та державних цільових фондів. Податкам характерна індивідуальна безоплатність. Це значить, що при їх стягненні країна не бере на себе обов’язків щодо надання кожному окремому платнику певного еквіваленту, рівного їх платежу»
Н.І. Редіна, Н.М.Дєєва, Т.О.Дулїк [16]	«Податки – це система організаційно-правових та соціально-економічних відносин, закономірне об’єктивно-суб’єктивне явище, що склалося між фізичними, юридичними особами та країною з приводу мобілізації до бюджету країни та використання частини вартості ВВП, котре не має конкретного цільового призначення та діє законодавчо на будь-якому етапі розвитку суспільства задля фінансового забезпечення виконання країною своїх функцій, соціально-економічної підтримки населення та суб’єктів господарювання»
С.І. Юрій, В.М.Федосов [29]	«Категорія «податки» вивчається не лише як економічна, а й суспільно-соціальна. Суспільну оцінку податку визначають втратою частини особистих прибутків конкретним платником, котра через бюджет перерозподіляється між всіма членами суспільства. Утруднення пізнання природи податків пояснюються тим, що податок – водночас економічне, політичне та господарське явище»
Т.В. Мединська, Н.І. Власюк [14]	«Податок як соціально-економічна категорія виражає основні риси і властивості фінансів у будь-якій економіці ринкового типу. Це – важлива фінансова категорія, що відображає форму економічних відносин держави із суб’єктами господарювання та населенням»
В.Г. Баранова [19]	«Податки – це комплексна фінансова категорія, що окреслює фінансові відносини між членами суспільства та країною, які постають у ході розподілення ВВП з приводу вилучення країною частини валового національного доходу і перерозподілу її задля фінансування державних розходів»
В.Л. Андрущенко [20]	«Податок – це обов’язковий платіж, законодавчо встановлений державою та сплачуються фізичними та юридичними особами у ході перерозподілу частини вартості валового внутрішнього продукту й акумулюється у централізованих грошових фондах задля забезпечення реалізації країною покладених на неї функцій»

Таким чином, термін «податки» слід розглядати зі сторони комплексності як багатоаспектну та складну категорію (рис. 1.1), що вимагає виокремлення

особливостей, відповідно до яких податок відрізняється від інших платежів у державі.

Рисунок 1.1 – Комплексний підхід до визначення податків [28, с. 109]

Основними ознаками податків є:

- законність – встановлення податків є правом і прерогативою держави;
- правова визначеність – визначення умов стягнення податків відбувається відповідно до законодавчих та правових норм;
- обов'язковість – податок є обов'язковим до сплати, незалежно від міркувань і згоди платника;
- односторонній характер – податкові платежі здійснюються в напрямі від платника до держави;
- відсутність цільового характеру – податок вноситься до бюджету, проте цілі, на які він витрачатиметься, не визначені;

- грошова форма сплати податку (ознака, яка з'явилася на відповідних етапах розвитку державності, до цього форма сплати могла бути або грошовою, або натуральною);

- направленість до відповідного бюджету;

- регулярність – сплата податку є постійним економічним явищем відповідно до наявності об'єкта оподаткування і відбувається відповідно до визначених на законодавчому рівні умов та термінів;

- індивідуальна безоплатність – сплата податку не означає зобов'язання держави у наданні платнику послуг, еквівалентних платежу [24, с. 87].

Аналізуючи наукові напрацювання українських та зарубіжних вчених, виділимо такі принципи оподаткування:

- принцип справедливості – платники мають сплачувати податки відповідно до рівня їх доходів і можливостей на основі відповідних правил;

- принцип зручності – податки мають стягуватися в зручний для платника час і спосіб;

- принцип загальності – податкові платежі до бюджету мають вносити всі відповідно до наявності суб'єкта оподаткування по кожному податку;

- принцип економії – витрати на адміністрування податку мають бути мінімальними;

- принцип визначеності – умови сплати податку мають бути точно визначеними і відомими;

- принцип обов'язковості – податки мають сплачуватися до бюджету в обов'язковому порядку, за несплату, несвоєчасність або невідповідність умовам оподаткування платник несе відповідальність;

- принцип ефективності – оподаткування виступає не лише дохідним джерелом бюджету, податкова система має бути сформована так, щоб стимулювати інвестиційну та підприємницьку активність та забезпечити економічне зростання;

- принцип презумпційності – у випадку неоднозначного чи множинного трактування прав і обов'язків платників податків чи податкової служби,

внаслідок чого кінцеве рішення може прийматися і на користь платника, і контролюючого органу воно приймається на користь платника податків;

- принцип простоти – умови сплати податку мають бути сформовані так, щоб бути зрозумілими та доступними для усіх платників;

- принцип нейтральності – оподаткування не повинно впливати на зміну рівня конкурентоспроможності на користь того чи іншого платника податків;

- принцип стабільності – податкова система має бути сформованою таким чином, щоб не зазнавати частих змін;

- принцип достатності – надходження від оподаткування мають бути достатніми для забезпечення відповідного рівня видатків держави;

- принцип відповідальності – податкова система країни та сам механізм оподаткування виступає і джерелом доходів, і економічним регулятором, і політичним інструментом, і соціальним подразником, тому формування системи має передбачати врахування етичних норм, історичних та металічних аспектів розвитку держави та громадянського суспільства, а також політичної відповідальності.

Пирого І. С. стверджує, що податки, внески, збори і мито мають загальні риси, до яких можна віднести [18, с. 75]:

- обов'язковий характер сплати у відповідні бюджети та фонди;
- стягнення їх на базі законодавчо закріплених форм та порядку надходження;

- надходження їх до тих бюджетів та фондів, за котрими вони закріплені;

- примусовий характер вилучення;

- відносно безеквівалентний характер платежів;

- контроль за їх сплатою органами Державної податкової служби .

Основними функціями податків як ключового елемента податкової системи держави є фіскальна та соціально-економічна. Проте на сучасному етапі розвитку системи публічного управління, публічних фінансів, а, відповідно, і податкової системи відбувається розширення сфер впливу податків на розвиток держави та їх функціонального призначення, що дозволяє виділити під функції

податку у залежності від того, «прояв якого ефекту в межах головної функції є найбажанішим у конкретній соціально-економічній ситуації» [20, с. 117]. Враховуючи цей аспект, визначимо основні функції оподаткування (рис. 1.2).

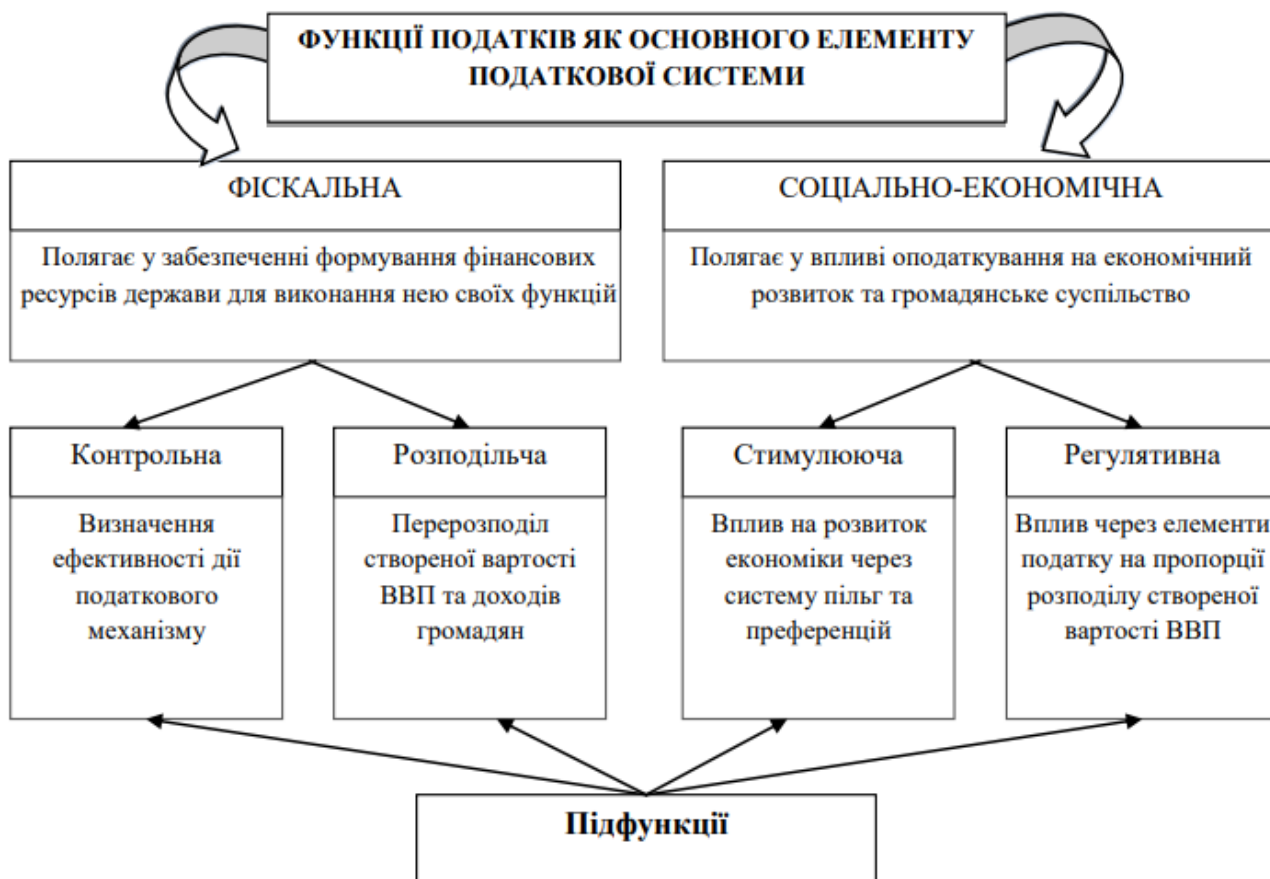

Рисунок 1.2 – Функції оподаткування та їх зміст

С. О. Барановим виділено дві ключові функції податків [2, с. 103] – регулююча та фіскальна. Виконання фіскальної функції пов'язано із створенням доходної частини бюджету та формуванням матеріальних умов для задоволення загальносуспільних потреб та життєдіяльності країни.

Регулююча функція податків полягає у розподілі податкових платежів між фізичними та юридичними особами, економічними галузями, країною у цілому та її територіальними утвореннями, регулюванні грошових доходів, здобутку рівноваги між пропозицією та попитом, споживанням та виробництвом.

Податковому регулюванню притаманний обмежуючий, а інколи стимулюючий характер. За допомогою податків держава може обмежувати або

стимулювати розвиток окремих напрямків, галузей, видів діяльності. Приміром, акцизи вводяться для обмеження використання та ввезення певних товарів на території держави (алкоголю чи тютюну). Регулююча функція податків дає змогу підтримувати малозабезпечені верстви населення, а також регулювати доходи різних його груп. Податкове регулювання здійснюється через систему пільг та систему податкових зборів й платежів. Дана функція набуває виняткового значення у сьогочасних умовах активного впливу країни на соціальні та економічні.

1.2 Податкова система: структура та принципи її побудови

Поняття «податкова система» можна розглядати у вузькому та широкому сенсі. У вузькому значенні податкова система означає сукупність зборів, податків та інших платежів, котрі збираються в установленому порядку. У цьому випадку її визначення співпадає з визначенням і сутністю системи оподаткування, що представляє собою сукупність окремих податків, яка має організаційно-правову та економічну єдність. Головною тут є матеріальна сторона податкової системи, яка забезпечує механізм дії податків.

У широкому значенні податкова система – це сукупність платежів, зборів та податків, законодавчо закріплених у державі; методів, форм та принципів їх встановлення, скасування чи зміни; дій, якими забезпечується їх контроль, сплата та відповідальність за недодержання податкового законодавства. У цьому випадку акцент робиться на правовому аспекті реалізації суспільних відносин у сфері оподаткування. Наведене визначення характеризує податкову систему як систему, зв'язки між елементами якої відбуваються через грошові, інформаційні і організаційні потоки. Існують різні трактування поняття «податкова система» (табл. 1.2).

Побудова податкової системи повинна передбачати дотримання такої вимоги: різновиди податків та умови їх справляння мають сприяти як найповнішій реалізації внутрішнього потенціалу податку в напрямі максимальної рівноваги основних складових аспектів оподаткування – концентрації в доходах бюджету максимальних податкових надходжень та сприяння відтворювальних процесів в сфері ведення підприємництва та бізнесу [8].

Таблиця 1.2 – Підходи науковців до визначення поняття «податкова система»

Автор	Визначення
А.І. Крисоватий, Ю. Б. Іванов, О.М. Десятнюк [11]	«Сукупність зборів та податків; механізмів та способів їх розрахунків та сплати, суб'єктів податкової діяльності, якими забезпечується адміністрування та отримання зборів та податків бюджетом та іншими державними цільовими фондами»
Л.О. Миргородська [15]	«Сукупність установлених в державі податків, платежів та зборів, методів та принципів їх установлення, скасування чи зміни дій, що забезпечують їх сплату, відповідальність та контроль у порушенні податкового законодавства»
І.О. Лютий [13]	«Сукупність установлених у державі податків, котрі взаємопов'язані та гармонійно доповнюють один одного та не шкодять системі в цілому та іншим її частинам»
Н.І. Редіна, Н.М.Деєва, Т.О.Дулік [16]	«Сукупність законодавчо установлених у країні різноманітних видів зборів, податків та методів, форм, принципів оподаткування та побудова податкової роботи та контролю за додержанням податкового законодавства. Найліпша податкова система України має заохочувати підприємницьку діяльність, формувати порівняно рівні умови у різних галузях економіки. Її не варто досліджувати тільки зі сторони фіскального аспекту, тобто у якості державного доходу»
С.І. Юрій, В.М. Федосов [29]	«Сукупність зборів, податків, способів, механізмів їх сплати й розрахунку та суб'єктів податкової роботи, котрими забезпечується надходження та адміністрування зборів, податків до бюджету та інших цільових фондів»
Т.В. Мединська, Н.І. Власюк [14]	«Сукупність місцевих та загальнодержавних зборів, податків, які сплачуються (стягуються) в установленому порядку податковим законодавством»
В.Г. Баранова [19]	«Представляється регламентованою нормами фінансового права, закріпленими законодавчо, сукупністю податкових взаємовідносин, котрі опосередковуються фінансовими органами, якими забезпечується адміністрування податків, що проявляється у певних визначених формах оподаткування»
В.Л. Андрущенко [20]	«Складна система фінансових взаємовідносин між платниками податків та державою у ході перерозподілу сформованого продукту»

Проаналізувавши основні аспекти побудови податкової системи й податків як її центральної категорії, варто зауважити, що податкова система повинна будуватися на основі таких постулатів:

- формування довірчих взаємовідносини платником податків між та державою;
- визначення на законодавчому рівні умов взаємовідносин між платниками податків та податковими органами;
- справедливий розподіл податкового навантаження;
- забезпечення відповідного рівня доходів бюджету внаслідок оподаткування;
- визначення оптимального рівня податкового навантаження, що не перешкоджає економічному розвитку території;
- простота та прозорість оподаткування;
- зниження рівня корупційності та податкового тиску;
- формування ефективної структури податкової системи.

Податкову систему необхідно розглядати як сукупність чотирьох взаємопов'язаних складових (елементів), до яких належать [26]:

- система оподаткування – сукупність зборів, податків та обов'язкових платежів, встановлених у державі;
- суб'єкти оподаткування, або платники – особи, на які покладено юридичний обов'язок сплатити податки;
- законодавче забезпечення – сукупність нормативно-правових актів, котрими регламентується процес оподаткування;
- організаційне забезпечення – сукупність органів управління оподаткуванням, які забезпечують податковий процес з боку розробки законодавчих актів, контролю за сплатою та нарахуванням податків (органи виконавчої та законодавчої влади; органи оперативного управління в податковій сфері);
- недержавні організації, які беруть участь в управлінні податковими відносинами).

Побудова податкової системи повинна передбачати дотримання такої вимоги: умови справляння податків та їх види мають сприяти як найповнішій реалізації внутрішнього потенціалу податку в напрямі максимальної рівноваги основних складових аспектів оподаткування – концентрації в доходах бюджету максимальних податкових надходжень та сприяння відтворювальних процесів в сфері ведення підприємництва та бізнесу.

Вимоги до формування податкової системи відображено на рис. 1.3.

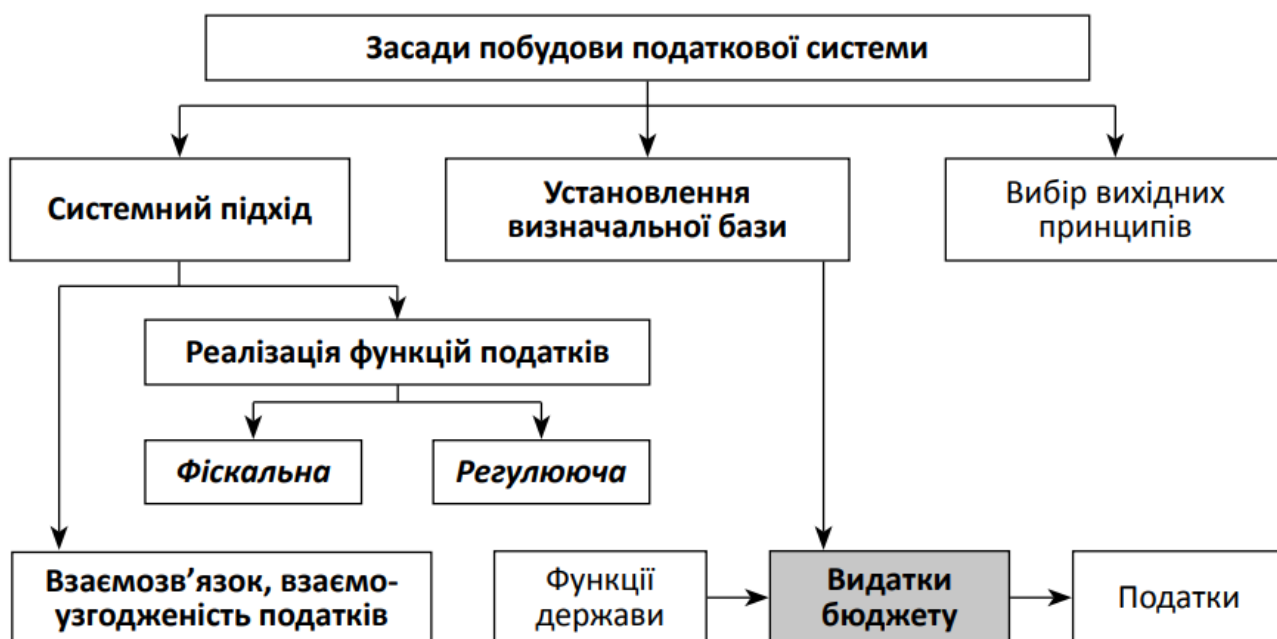

Рисунок 1.3 – Вимоги до формування податкової системи [28, с. 109]

Щодо вимоги системності – усі податки повинні бути взаємопов'язаними, не суперечити системі та один одному, а навпаки органічно доповнювати один одного. Системний підхід значить, що повинні здійснюватися дві функції податків. Зважаючи на фіскальну функцію, у податковій системі мають бути присутні збори, податки з виразно представленою фіскальною направленістю, щоб забезпечити стабільні та гарантовані надходження доходу до бюджету. Зважаючи на регулюючу функцію – кількість податків має досягати тієї мети, що визначено податковою політикою в державі (забезпечувати державі змогу впливати на соціально-економічний процес росту суспільства).

Податкову систему охарактеризовують не тільки сукупність зборів чи податків, а і принципи її формування, що закріплено нормативно. Підґрунтям побудови принципів оподаткування, подальшого розвитку практики та теорії формування податкової системи для більшості світових країн, у тому числі й України, стали принципи систематизовані А. Смітом. Їх викладено у чотирьох ключових нормах:

– справедливість – рівномірність розподілу оподаткування відповідно до доходів та його загальність;

– визначеність – термін сплати податків, способи та розміри платежів мають бути з точністю та завчасно відомі платникам та не змінюватись під впливом суб'єктивних факторів;

– зручність – усі податки повинні стягуватися у такий спосіб та час, що є найбільш зручними для платників;

– економія (раціональність) – будь-який податок має стягуватись таким чином, щоб із доходу платників вилучалося як можна менше понад те, що поступає в державну скарбницю.

Основою принципів більшості новочасних світових податкових систем виступають критерії якості та дієвості оподаткування, зпродукованих теорією податків за багаточасову історію свого існування. Уперше принципи оподаткування було визначено засновником теорії розподілу та виробництва – класиком політичної економії – А. Смітом. У сьогочасній науці широкого розповсюдження набула система принципів оподаткування, сформована «німецьким науковцем-економістом Ф. Ноймарком, котрий вирізняв такі групи принципів:

1) організаційно-правові (вседоступності; несуперечливості; наочності; прозорості; постійності; практичності);

2) політико-економічні (забезпечення зросту економіки; податкової нейтральності; активної та пасивної податкової гнучкості);

3) етичні (співмірності; всезагальності; перерозподілу доходів та майна за допомогою податків; пропорційності);

4) фіскально-бюджетні (спроможності податкових надходжень до зростання; достатності податкових надходжень)»; [10, с. 57].

Вагомим підґрунтям при формуванні податкової системи є об'єм державних видатків. Вони залежні від функцій держави. Податки Україні – не самоціль, а вторинні щодо видатків. Збалансування видатків та доходів це аксіома фінансових наук. Відхилення від неї може призвести до тяжких наслідків, аніж висотний рівень оподаткування. У свою чергу, видатки, також залежні від функцій держави. Актуально, щоб держава здійснювала суспільно потрібні функції, тобто ті, що на неї покладає суспільство для виконання спільних інтересів індивідів, які віно не може здійснити одноосібно або здійснює із більшими затратами, аніж держава. Для дієвого функціонування актуально, щоб державою виконувалися функції, котрі задовольняють інтереси індивідів. У випадку, коли функції держави виходять за кордони суспільно необхідних, то оподаткуванням втрачається раціональність й податкові відносини переростають у конфліктні форми. Це виявляється у зростаючому супротиві платників фіскальній експансії країни.

1.3 Організаційне забезпечення функціонування податкової системи

Запорука дієвої роботи податкової системи – належним чином побудована інституційна основа. Один із головних інститутів, що втілює реалізацію податкової системи, це органи податкового контролю та виконавчої влади – Державна фіскальна служба України, яка вирішує такі питання:

- «забезпечення побудови єдиної державної митної та державної податкової політики у площині адміністрування зборів, податків, митних платежів та реалізації єдиної державної митної, державної податкової політики;
- забезпечення створення та реалізації державної політики із адміністрування ЄСВ;

- забезпечення створення та реалізації державної політики у площині боротьби із правопорушеннями законодавства у частині сплати єдиного внеску, а також при застосовуванні митного та податкового законодавства». [3, с. 56]

Відносно функцій, що реалізують податкові органи, вченими виділяються наступні групи: «інформаційно-аналітичні, фіскальні, обліково-реєстраційні, контрольні, роз'яснювально-консультаційні, організаційні, нормотворчі» [3].

За допомогою контрольних функцій з'являється можливість встановлення відповідності функціонування платників податків з вимогами чинного українського податкового законодавства, передусім з вимогами ПКУ та інших законодавчих норм, контроль за реалізацією котрого покладено на органи ДФСУ. У процесі реалізації цієї функції виявляються факти недодержання чинного законодавства, встановлюються їх винуватці, розробляються профілактичні заходи відносно запобігання у майбутньому подібним порушенням.

Фіскальні функції, під якою розуміють функцію збирання грошових коштів із юридичних та фізичних осіб для створення державних ресурсів, полягають у розрахунку платниками сум податкових зобов'язань, які вказуються у декларації, та сплаті податків у строки, що визначено законодавчо. Задля виконання цієї функції податкові органи застосовують примусові засоби виконання податкових зобов'язань, зокрема відносяться адміністративний арешт та податкова застава.

Організаційні функції включають такі напрямки діяльності, як діяльність із формування інформаційної системи робочих місць; здійснення заходів щодо відбору, професійної підготовки, розстановки, перепідготовки кадрів; виконання робіт із управління об'єктами державної власності. Реалізація організаційних функцій має формувати «комфортний клімат для роботи працівників податкової інспекції, підтримки певних зв'язків із підконтрольними об'єктами та вдалого виконання всіх інших обов'язків податкової системи України» [32, с. 283].

Обліково-реєстраційні функції повинні забезпечувати результативну систему податкових органів, оскільки облікові дані є головним джерелом

інформації щодо стану розрахунків платників податків із бюджетом, а також базисом для здійснення податкового контролю. Для його реалізації «податковими органами розроблюються та затверджуються форми податкових звітів, розрахунків, декларацій та інших документів» [32, с. 283], що пов'язані із розрахунком та сплатою податків. Ключовим «завданням у рамках реалізації даної функції є організація обліку платників податків» [32, с. 283].

Зміст інформаційно-аналітичних функцій полягає у розробленні комплексу заходів зі збору, використання та опрацювання інформації, потрібної для аналізу та прогнозування об'ємів надходження податків, джерел податкових надходжень, дослідження макроекономічних показників та податкового законодавства на надходження податків, розробку пропозицій щодо їх зростання та скорочення втрат бюджету, автоматизації адміністрування процесу оподаткування. За організацію податкового контролю відповідають аналітичні функції, позаяк періодичність здійснення планових перевірок залежна від ступеня ризику у діяльності окремих платників податків. Саме завдяки аналітичному аналізу працівників податкової інспекції встановлюються «види ризиків, котрі пов'язанні із певними різновидами роботи платників податків, здійснюється оцінка критеріїв цих ризиків, їх порогових значень, котрі розподіляють ризики на незначний, середній та високий, що у свою чергу надає можливість розробити найліпші плани-графіки здійснення податкових перевірок» [3, с. 58].

У ході адміністрування податків та виконання операцій із їх перерахунку використовують інформаційні технології, що вимагає потужної системи захисту та забезпечення безпеки фінансової інформації. Нормотворчі функції пов'язані передусім із розробкою та виданням нормативно-правових актів із питань оподаткування, котрі підлягають неодмінному опублікуванню й не мають ніяким чином доповнювати чи змінювати «податкове законодавство, та не мають вміщувати в себе будь-які механізми, що закладали б протиріччя до чинного законодавства» [16, с. 107]. Надання податкової консультації – головний вид діяльності податкових органів у рамках здійснення роз'яснювально-консультативної функції. Контролюючі органи надають консультації на

безоплатній основі за зверненнями платників податків з питань практичного застосування певних норм податкового законодавства. Вони є особистими й можуть використовуватися лише платником податку, котрому надана така консультація (за рішенням платника, в письмовій, усній або електронній формі). Задля здійснення роз'яснювальних робіт органи податкової служби проводять конференції, семінари, «круглі столи», періодично узагальнюють найбільш актуальні запитання та оприлюднюють їх, дуже часто з використанням Інтернет-ресурсів. «Здійснювання функцій податкових органів допускає, з однієї сторони, здійснення їх повноважень, передусім прав на реалізацію певних дій, а з іншої – виконання обов'язків» [3, с. 60]. Головним обов'язком податкових органів є здійснювання контролю за додержанням податкового законодавства. Саме це є основою побудови повноважень податкових органів.

Всі обов'язки та права податкових органів розподіляють на дві групи. «Перша група, що узгоджується та кореспондується з обов'язками та правами платників (приміром, подання інформації відносно оподаткування, пов'язана з правом платника податків на таку інформацію). Друга група самостійних обов'язків та прав, котрі реалізуються у процесі взаємодії із іншими органами чи при накладенні санкцій» [3, с. 60]. Задля здійснення контролю та управління справами зборів, податків державою делегуються посадовим особам контролюючого органу владні повноваження, а також змога представляти суб'єктів владних повноважень у галузі оподаткування. Виходячи, що інтереси країни у взаєминах оподаткування регулюються імперативними способами та забезпечуються обов'язковим виконанням владних наказів, участь ДФС у взаємовідносинах із платниками потребує упорядкування та виваженості, наприклад, установлення відповідальності за неналежне виконання або невиконання обов'язків посадовими особами ДФС. Податкові органи, мають докласти найбільших зусиль для «появи серед населення та ділових кіл усвідомлення позитивного значення держави шляхом надання правдивої інформації про свої дії» та впровадження прозорих механізмів управління податків. [3, с. 60]

2 ОЦІНКА ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ПРАТ «МОНДЕЛІС УКРАЇНА»

2.1 Аналіз господарської діяльності ПрАТ «Монделіс Україна» як суб'єкта податкових відносин

ПрАТ «Монделіс Україна» – це українська компанія, котра належить до групи компаній Mondelez International, – одного із найбільших у світі виробників шоколадної продукції, цукерок, печива та другого найбільшого світового виробника жувальної гумки. До складу «Монделіс Україна» входять: ДП ТОВ «Чіпси Люкс» та Тростянецька фабрика ПАТ «Монделіс Україна».

Ще до 2014 року у компанії «Монделіс Україна» назва була «Крафт Фудз Україна», котрою було змінено своє найменування на «Монделіс Україна». Починаючи із 2012 року підприємство є частиною міжнародної корпорації Mondelez International, і перейменування – це чергова стадія змін, котрі продовжуються у компанії. За міжнародними стандартами якості на підприємстві виробляють продукти під такими розповсюдженими брендами, як: Cart Noire, Jacobs, Корона, Milka Барні, Тус, belVita Добрий ранок.

ПрАТ «Монделіс Україна» є найпотужнішим в Україні підприємством, котре має повний цикл переробки какао бобів. Біля 70% какао бобів, що імпортуються до України, переробляються як раз на Тростянецькій фабриці. У далекому 1974 році ПрАТ «Монделіс Україна» була введена в експлуатацію та випускала шоколадну продукцію. Із 2005 року, окрім виробництва шоколадних виробів, на фабриці функціонує цех із фасування кави Jacobs, а у 2011 році на території фабрики було збудовано та запущено в роботу цех із виготовлення печива [17].

За час роботи у складі компанії «Монделіс Україна» у розвиток підприємства було інвестовано десятки мільйонів доларів. Наразі на підприємстві функціонують 27 виробничих ліній, котрими виробляється більше 190 одиниць продукції. Об'єми виробництва підприємства із 1996 року зросли у

шість разів й зараз становлять майже 65 тисяч тон на рік. Продукція, що виробляється ПрАТ «Монделіс Україна» реалізується на внутрішньому ринку та експортується до держав Центральної Азії та Східної Європи.

Інвестуючи в українську економіку та місцеві громади ПрАТ «Монделіс Україна» пропонує споживачеві якісну та смачну продукцію. Більше 200 млн. \$ компанією вкладено у будівництво бізнесу, тис самим розвинувши чотири вдалі виробництва у Київській та Сумській областях. За час роботи в Україні компанією «Монделіс Україна» сплачено до державного бюджету податків понад 1,8 млрд. грн. «Монделіс Україна» є лідером ринку у категоріях шоколадних виробів, кави, солоних снєків та печива й посідає упевнене друге місце у категорії жувальної гумки.

Варто зазначити, що українська кондитерська галузь є досить залежною від експорту. Компанії-виробники активно експортують продукцію (приблизно 40% продукції) до 44 держав світу. Основну частку у структурі експорту держави (94%) займають країни СНД. З метою диверсифікації ризиків, котрі виникають при внесенні змін до законодавства країн, до котрих експортується продукція, деякі українські компанії відкривають власні виробництва за кордоном. За оцінками експертів, у наступні два-три роки варто очікувати щорічний приріст ринку кондитерських виробів на 3-5% у натуральному вираженні.

Наступним кроком проаналізуємо основні фінансово-економічні показники функціонування ПрАТ «Монделіс Україна» за 2016-2020 роки на підставі Консолідованого балансу та консолідованого звіту про фінансові результати у табл. 2.1.

На основі фінансової звітності компанії даних та проведених розрахунків проаналізуємо основні фінансово-економічні показники результату функціонування ПрАТ «Монделіс Україна» за останні п'ять років, котрі відображають результативність роботи досліджуваного підприємства. Так, чистий дохід від реалізації продукції компанії має тенденцію підвищення із 4 022 962 тис. грн. з у 2016 році до 7 229 422 тис. грн. у 2020 році, або на 3 206 460 тис. грн. або на 79,70%. Стрімке підвищення показників чистого

доходу майже на 80% протягом останніх років зумовлено збільшенням замовлень та поставок реалізованої продукції я торгіві точки по Україні та на експорт до інших країн.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники ПрАТ «Монделіс Україна» за 2016-2020 роки

Показник	Рік					Відхилення 2016 р. до 2020 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	4022962	4801280	5937123	6054556	7229422	3206460	79,70
Собівартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг, тис. грн.	3054886	3620134	4827863	4837297	5946816	2891930	94,67
Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	968076	1181146	1109260	1217259	1329061	360985	37,29
Витрати на збут, тис. грн.	592488	663569	266724	353808	289606	-302882	-51,12
Адміністративні витрати, тис. грн.	238398	170129	232227	262400	248320	9922	4,16
Інші операційні витрати, тис. грн.	58960	53302	49247	12954	144151	85191	144,49
Інші фінансові доходи, тис. грн.	23804	29157	16677	8783	937	-22867	-96,06
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	99094	277737	539874	563997	683910	584816	590,16

Собівартість реалізованої продукції на підприємстві зросла із 3 054 886 тис. грн. до 5 946 816 тис. грн або на 94,67 %. Такий зріст обумовлений збільшенням об'ємів виробництва і продажів, а також підвищенням закупівельних цін на сировину, упаковку та збільшенням витрат на оплату праці.

Адміністративні витрати та інші операційні витрати підприємства за аналізований період також зросли на 9 922 тис. грн. та 85 191 тис. грн. відповідно. Інші фінансові доходи, навпаки зменшились на 22 867 тис. грн. або на 96,06 %. Збільшення величини витрат підприємства зумовлені плановим підвищенням заробітної плати працівників підприємства, підвищенням рівня витрат на оплату комунальних послуг. А от девальвація курсу національної валюти гривні протягом останніх років мала значний вплив на динаміку зросту інших операційних витрат та скорочення інших операційних доходів.

Чистий прибуток за 2016-2020 роки на ПрАТ «Монделіс Україна» також зріс майже в 6 разів із 99 094 тис. грн. у 2016 році до 683 910 у 2020 році.

ПрАТ «Монделіс Україна» за довгий час роботи показали себе як соціально-відповідальне підприємство та надійний роботодавець, що простежується в усіх площинах діяльності, як при виборі постачальників та виробництві високоякісної продукції, так і у прийнятті участі у розвитку місцевих громад, спонсорських допомогах, благодійних акціях. Штат компанії на кінець 2020 року ставив 892 особи (418 жінок та 474 чоловіки). Серед керівного складу частка жінок переважає та становить 58 %.

Як видно з проведених розрахунків та аналізу, підприємство є досить успішним, не зважаючи на економічну кризу викликану світовою пандемією COVID-19. ПрАТ «Монделіс Україна» зміг не лише втриматися на своїх позиціях, а й успішно розширити обсяги виробництва і тим самим суттєво примножити власні прибутки. Не зважаючи ні на які перепони підприємство продовжує розвиватись і втілювати в життя нові інноваційні проекти, оновлювати обладнання для виробництва продукції, удосконалюватись досліджуючи нові потреби та побажання постійних споживачів.

2.2 Оцінка рівня податкового навантаження на підприємство ПрАТ «Монделіс Україна»

Один із найбільш значущих зовнішніх чинників, що має суттєвий вплив на господарську діяльність та прийняття рішень на підприємстві є рівень податкового навантаження. З цієї причини питання розрахунків рівня податкового навантаження на підприємство та знаходження засобів його скорочення є вельми значущим для керівника будь-якого підприємства й слугує підґрунтям для податкового планування.

Щоб визначити величину податкового навантаження на підприємство, варто використовувати абсолютні відносні показники. Абсолютні показники включають: суму усіх податків та зборів, котрі підлягають сплаті до цільових

фондів та бюджетів за звітний період; величину окремих зборів та податків, котрі сплачуються підприємством, зокрема єдиного соціального внеску, податку на додану вартість, податку на прибуток, податку з доходів фізичних осіб, акцизного податку і т. п.

Розмір окремих видів податків, що сплачувались ПрАТ «Монделіс Україна» у 2016-2020 рр. представимо у табл. 2.2

Таблиця 2.2 Динаміка розмірів податків, сплачених ПрАТ «Монделіс Україна» до бюджету у 2016-2020 рр., тис. грн.

Показник	Рік					Відхилення 2016 р. до 2020 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Податок на прибуток підприємства	4345	16489	24731	138588	126557	122212	2812,70
ПДВ	382762	381012	510723	520998	787190	404428	105,66
Відрахування на соціальні заходи	37382	31035	36801	52281	59907	22525	60,26
Інші податки і збори	87568	47691	77280	86680	96108	8540	9,75
Разом сплачених податків.	512057	476227	649535	798547	1069762	557705	108,91

Представлені у табл. 2.2 результати власних розрахунків вказують те, що загальні обсяги сплачених ПрАТ «Монделіс Україна» податків збільшився, зокрема на 108,91 % у 2020 р., порівняно з 2016 роком. Причина подібної тенденції став зріст обсягів сплати за усіма видами податків. Особливу вагомість серед сплачених ПрАТ «Монделіс Україна» податків має ПДВ, а його обсяги щорічно зростають. Це зумовлено зростанням об'ємів реалізованого товару. Загалом можна підсумувати, що збільшення обсягів сплачених підприємством податків є результатом того, що ПрАТ «Монделіс Україна» є добросовісним платником податків, а його виробництво розвивається, а об'єми реалізованої продукції збільшуються.

Відносно структури сплачуваних податків ПрАТ «Монделіс Україна» у 2016-2020 рр., то рис. 2.1 виразно демонструє, що головну частину складає ПДВ, так в середньому за досліджуваний період його частка становила 74,4%, а найвищий її рівень, а саме 80,01 % був у 2017 р. Незначна питома вага у загальній величині сплачених податків належить податку на прибуток, найменша частина

була у 2016 р. і становила 0,85 %. Проте уже у наступному році частка податку на прибуток підприємства почала зростати і уже у 2020 році становила 11,83%. Щодо інших податків та зборів, сплачуваних підприємством протягом досліджуваного періоду, припало у середньому 11,77%.

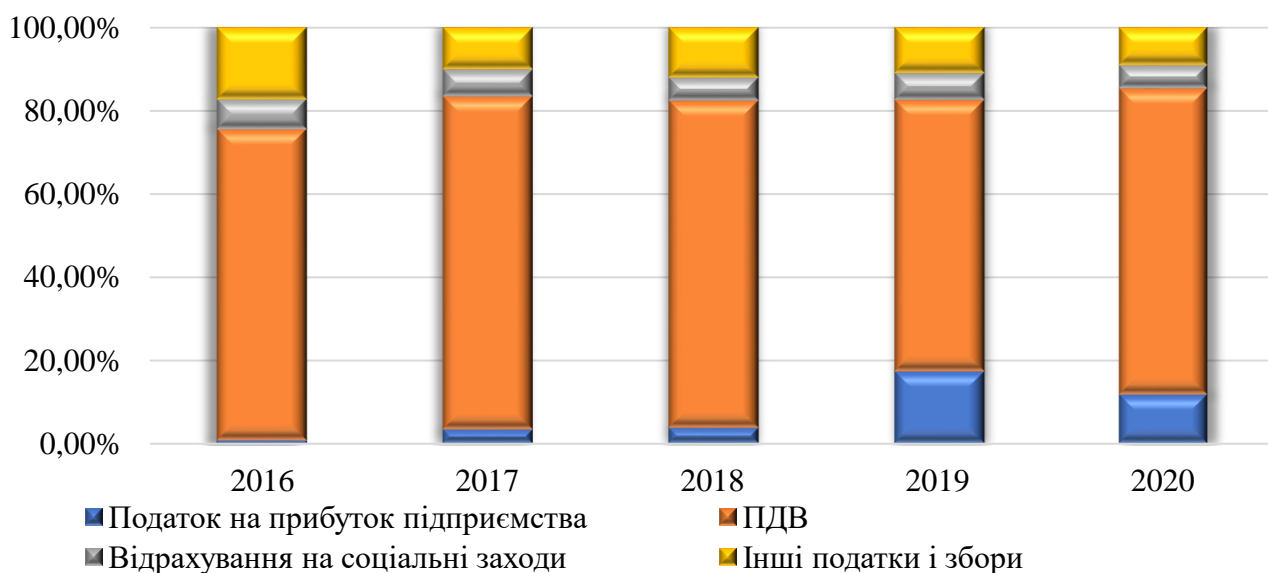

Рисунок 2.1 – Структура податків, сплачених до бюджету ПрАТ «Монделіс Україна» у 2016-2020 рр., тис. грн.

Наступним кроком проведемо оцінку податкового навантаження на ПрАТ «Монделіс Україна». Результати отриманих розрахунків відповідних коефіцієнтів за даними річної фінансової звітності ПрАТ «Монделіс Україна» наведено у табл. 2.3

З поміж всіх видів податків, котрі сплачуються підприємством, найбільш істотний тиск чинить податок на додану вартість. За досліджуваний період податковий натиск із ПДВ має тверду тенденцію до збільшення, що підтверджується результатами розрахунків коефіцієнтів податкового навантаження із ПДВ. Так, за п'ять років податкове навантаження із доходів ПДВ піднялося на 37,29%. Подібна динаміка викликана підвищенням доходів від реалізації продукції ПрАТ «Монделіс Україна», із котрого сплачується ПДВ за ставкою 20%. Разом з тим підвищення даного показника вказує на зменшення

частки зовнішніх ринків збуту у загальному обсязі реалізованої продукції ПрАТ «Монделіс Україна».

Таблиця 2.3 – Розрахунок показників податкового навантаження на ПрАТ «Монделіс Україна» у 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2016 р. до 2020 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	968076	1181146	1109260	1217259	1329061	360985	37,29
Разом сплачених податків	512057	476227	649535	798547	1069762	557705	108,91
Податок на прибуток підприємства	4345	16489	24731	138588	126557	122212	2812,70
ПДВ	382762	381012	510723	520998	787190	404428	105,66
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	4022962	4801280	5937123	6054556	7229422	3206460	79,70
Витрати, тис. грн.	889846	887000	548198	629162	682077	-207769	-23,35
Коефіцієнт под. навантаження доходів із ПДВ, %	9,51	7,94	8,60	8,61	10,89	1,37	14,44
Коефіцієнт под. навантаження витрат із ПДВ, %	43,01	42,96	93,16	82,81	115,41	72,40	168,31
Коефіцієнт под. навантаження доходів із ПнП, %	0,11	0,34	0,42	2,29	1,75	1,64	1520,83
Коефіцієнт под. навантаження витрат із ПнП, %	0,49	1,86	4,51	22,03	18,55	18,07	3699,95
Загальний рівень податкового навантаження на доходи підприємства, %	12,73	9,92	10,94	13,19	14,80	2,07	16,25
Загальний рівень податкового навантаження на валовий прибуток підприємства, %	52,89	40,32	58,56	65,60	80,49	27,60	52,17

Спираючись на отримані дані розрахованих коефіцієнтів, котрими характеризується податкове навантаження із податку на прибуток підприємства, можемо констатувати, що податкове навантаження із даного податку на ПрАТ «Монделіс Україна» є також доволі високим, й з роками набуває коливального характеру, оскільки щорічно підприємство одержувало різний розмір доходу.

Податкове навантаження доходів із податку на прибуток у 2020 р., порівняно із 2016 роком, збільшилось у 15,2 рази. Подібна ситуація спостерігається й з коефіцієнтом податкового навантаження витрат із податку на прибуток. Причина таких різких коливань рівня даного коефіцієнта знаходиться у зміні бази оподаткування при паралельному зростанні чистих доходів від реалізації продукції та витрат компанії. Впродовж досліджуваного періоду загальний рівень податкового навантаження на доходи ПрАТ «Монделіс Україна» не демонстрував кардинальних змін, лише у минулому році бачимо його стрімке зниження із 12,73% у 2016 році до 2,07% у 2020 році. Це вказує на те, що в компанії до минулого року не приділялась належна увага заходам податкового планування, котрі справді б дали змогу скоротити рівень податкового навантаження та скоротити його податкові платежі.

Таким чином, на основі отриманих показників фінансового стану ПрАТ «Монделіс Україна» можемо засвідчити, що процес виробництва на підприємстві має тенденцію розвитку та зростання, а фінансове становище підприємства є міцним, не зважаючи на величезну кількість зовнішніх, у тому числі і податкових загроз та ризиків. Їх уникнення чи усунення вимагає планування та реалізації зваженої податкової політики та впровадження ефективних заходів, результативних інструментів податкового планування щодо скорочення їх негативного впливу, що у результаті дасть можливість максимально збільшити прибуток та скоротити збитки на випадок їх появи.

Скорочення податкових платежів ПрАТ «Монделіс Україна» і у довгостроковому, і у короткостроковому періодах при будь-яких обсягах функціонування та недопущення штрафних санкцій, може досягатись правильністю нарахування та своєчасністю сплати податків. На досліджуваному підприємстві є змога застосування податкової оптимізації окремих операцій, якою передбачається використання певного набору методів, котрі надають змогу скоротити податкове навантаження податків для кожного конкретного випадку у окремому податковому періоді (приміром, при здійснюванні тих чи інших операцій за допомогою вибору оптимальних форм договору).

3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1 Напрямки реформування податкової системи України

На основі проведених у попередніх розділах дослідженнях встановлено, що українська податкова система, у відмінності від систем розвинутих держав, не допомагає підвищенню конкурентоспроможності країни та економічній активності серед суб'єктів господарювання. Розвиток системи формування доходів бюджету протягом років незалежності здійснювався на тлі перехідної економіки та мав фіскальний характер (що вказує на направленість ведення та побудови податкової політики країни у напрямку максимальної акумуляції фінансових ресурсів до бюджету), однак не орієнтувався на сталий економічний зріст як стратегічний фактор розвитку. Це демонструє наявність суттєвих перекосів у реалізації функцій, що вилилося у негативному впливі на економічний розвиток країни, адже саме податкова система є одним із ключових факторів її існування.

В цілому серед ключових проблемних аспектів розвитку в Україні податкової системи доцільно виокремити наступні:

- «неоптимальна структура податків;
- нерівномірне розподілення податкового тягаря між платниками податків та великий рівень податкових навантажень на суб'єктів господарювання;
- змінний характер нормативно-правової системи у площині оподаткування;
- складність процедури оподаткування» [16,18,22].

З поміж відмічених, одна із головних проблем діяльності податкової системи в Україні це відсутність стратегічного уявлення її подальшого розвитку та чітко аргументованої концепції застосування податкових механізмів.

Нині в умовах системних секторальних трансформацій в Україні, для усунення визначених недоліків розвиток податкової системи повинен базуватися

на урахуванні євроінтеграційного вектору, виразному визначенні національних пріоритетів, а також соціальних, економічних, інституційно-управлінських екологічних та інноваційних факторів та умов розвитку країни.

Наразі науковцями виділяються обґрунтовані вимоги, котрим має відповідати якісна розвинута податкова система. До цих вимог відносяться:

1) «забезпечення наближення умов оподаткування доходів юридичних та фізичних осіб шляхом здобутку покрокового урівняння податкових ставок по окремих платежах;

2) скорочення витрат на процес оподаткування платників, що не повинно негативно відбиватися на веденні інформаційної роботи відносно розвитку податкової культури та податкових компетентностей, запобіганні корупції та податковим злочинам;

3) направленість роботи податкової системи на підвищення зайнятості населення, здійснення політики забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку українських компаній, впровадження та розвиток природоохоронних заходів;

4) побудова податків як єдиної неділимої системи із чітко окресленими охопленням об'єктів оподаткування, метою справляння, бюджетами зарахування та алгоритмами адміністрування;

5) організація процесу стягнення податків повинно результуватися досягненням соціальної рівності на спрямованості, а податкове навантаження сприяти підвищенню підприємницької активності платників». [16,18,25,25,30].

Мотивація переваг розвитку податкової системи відбулася у контексті прийняття Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», у котрій такими перевагами є (рис. 3.1):

«1) формування простої економічно справедливої, із найменший затратами часу на розрахунки та оплату податків системи;

2) формування умов для сталого розвитку української економіки;

3) забезпечення достатнього наповнення місцевого та державного бюджетів.» [15,16].

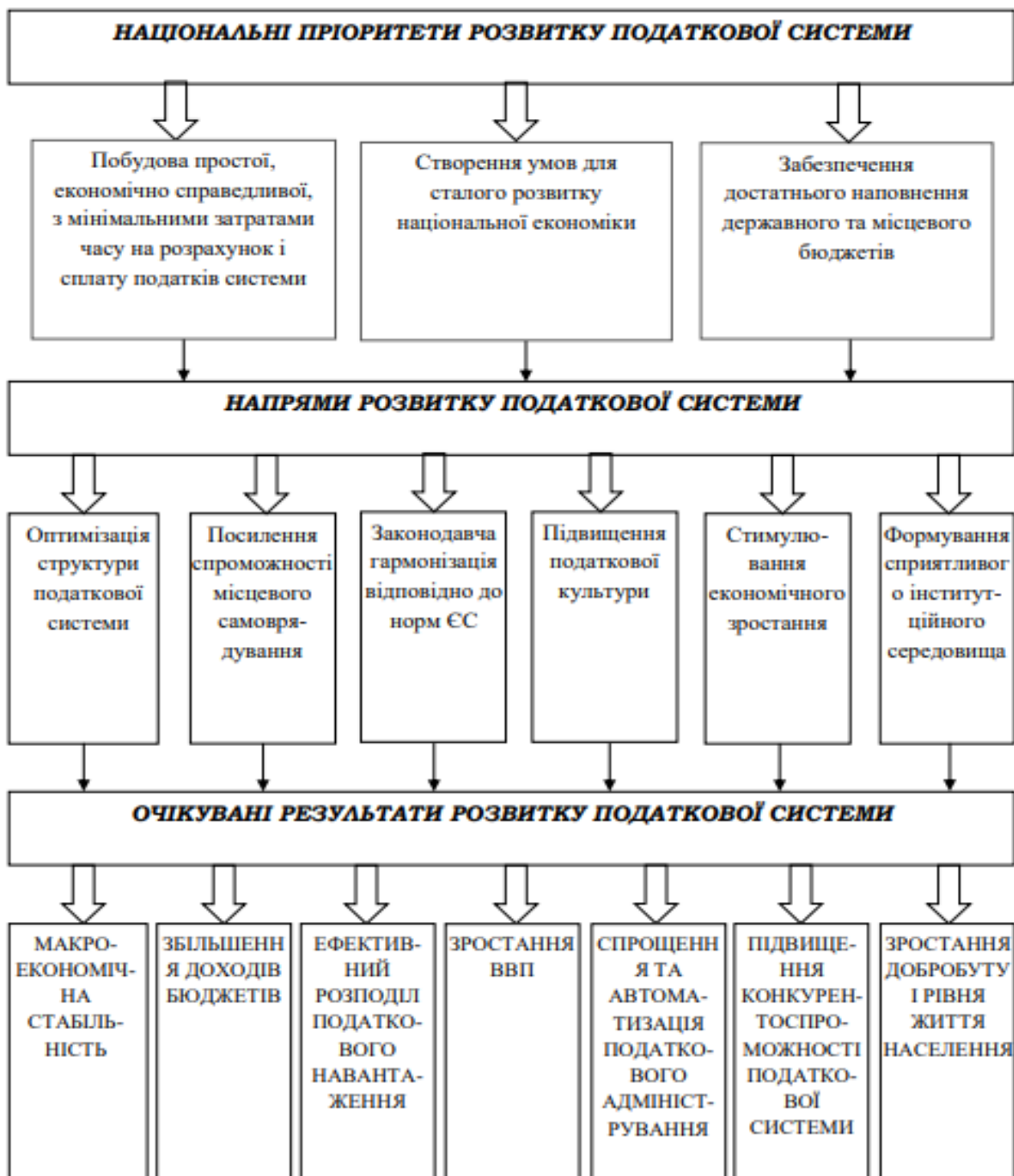

Рисунок 3.1 – Зasadничі орієнтири розвитку податкової системи в Україні

Виділимо ключові напрямки розвитку податкової системи:

– створення сприятливого інституційного середовища та удосконалення законодавства України у наступних напрямках:

1) здобуток якісної боротьби із схемами ухилення від сплати податків, а також удосконалення системи адміністрування ПДВ;

2) створення дієвих організаційно-інституційних основ розвитку податкового контролю;

3) забезпечення єдиних чітких засад адміністрування та справляння податків без змоги по-різному тлумачити положення нормативних актів у площині сплачування податків;

– підняття податкової культури – побудова нових відносин між органами ДФС та платниками податків на основах довіри та взаємодопомоги, забезпечення відкритого доступу платників податків до інформації про їх сплату;

– стимулювання економічного зросту – створення нових норм справляння податків у напрямку легалізації тіньового сектору, збільшення конкурентоспроможності українського підприємництва, забезпечення для суб'єктів господарювання простоти податкових норм, активізації інноваційно-інвестиційних процесів та зменшення витрат платників на розрахунок та сплату податків [2,15,16,22,30,31,33].

3.2 Оптимізація податкового навантаження на ПрАТ «Монделіс Україна»

Організаційна конструкція податкового менеджменту та планування ПрАТ «Монделіс Україна» нині будується за функціонально-лінійними принципами. Загальне керування процесом планування, розрахунків та оплати податкових платежів, а також контроль, здійснюється фінансовим директором. Нижчий рівень підпорядкування представлено бухгалтерією, котру очолює головний бухгалтер. До функціональних обов'язків працівників бухгалтерії входить відповідальність за повноту, точність та своєчасність розрахунків податкових платежів, а також прийняття участі у розробленні плану наступних податкових відрахувань. Планово-економічний відділ, спираючись на дані відділу збуту

щодо об'ємів майбутніх заявок споживачів та із врахуванням зміни кон'юнктури ринку кондитерських виробів, формує річний бюджет ПрАТ «Монделіс Україна». Заплановані об'єми податкових платежів знаходяться у видатковій частині бюджету. В цілому схему взаємин структурних підрозділів компанії у площині фактичного обрахування та сплати податків оцінюється позитивно. Вимагає вдосконалення сам процес планування та прогнозування майбутніх податкових платежів ПрАТ «Монделіс Україна». Наслідком податкового планування має виступати податковий план, погоджений та направлений на здобуток стратегічних цілей компанії. Оскільки саме стратегічними цілями визначається потреба у прийнятті тих чи інших адміністративних рішень. Згідно з ними будується і організаційна структура компанії. Окрім цього, система податкового планування в ПрАТ «Монделіс Україна» має спиратися на певну податкову ідеологію. Останньою характеризується система принципів ведення господарської діяльності компанії, що окреслюються його «місією» та податковим менталітетом його управлінців та засновників. Головною метою стратегічного податкового планування є розроблення на основі передбачень змін податкової системи та податкового законодавства, а також інших змін зовнішнього середовища, таких варіантів ведення господарських операцій та моделей, котрі б найбільшим чином відповідали визначеним стратегічним цілям ПрАТ «Монделіс Україна». Іншими словами, стратегічне податкове планування є другорядним у відношенні до стратегії розвитку компанії.

Податкова стратегія – це результат стратегічного податкового планування, котра представляє собою ґрунтовний комплексний план оплати податків компанією, та є одним із інструментів управління податковими платежами. Процес побудови податкової стратегії ПрАТ «Монделіс Україна» доцільно реалізовувати за наступними етапами:

1. Визначення фази побудови податкової стратегії, яка має корелювати із періодом, на котрий розраховується загальна стратегія розвитку компанії. Зазвичай даний період не має бути надмірно довгим й в середньому може складати 3-5 років.

2. Вивчення чинників податкової системи та зовнішнього податкового середовища, українського податкового законодавства та податкової політики країни.

3. Побудова стратегічних цілей функціонування підприємства у площині оподаткування. Магістральною ціллю є підняття рівня достатку власників компанії та максимізація її вартості, зріст рентабельності функціонування за рахунок скорочення податкових витрат. Однак визначену ціль варто конкретизувати із врахуванням задач та особливостей майбутнього розвитку компанії. Для кожної із стратегічних підцілей у площині податкового планування варто відбивати конкретні цільові показники, котрих планується досягати.

4. Конкретизація цільових показників податкової стратегії підприємства за етапами її виконання, що дасть можливість провести їх внутрішню та зовнішню синхронізацію у часі.

5. Розроблення податкової політики компанії як форми виконання податкової стратегії за поодинокими площинами функціонування. Податкова політика має будуватись за конкретними напрямками податкового планування в компанії.

6. Розроблення системи організаційно-економічних та економіко-правових заходів відносно забезпечення виконання податкової стратегії компанії. У даній площині варто створити у ПрАТ «Монделіс Україна» «центри податкової відповідальності», визначити обов'язки, права та міру відповідальності їх кураторів за результати податкового планування.

7. Оцінювання дієвості розробленої податкової стратегії, що є завершальною стадією стратегічного податкового планування на підприємстві. Остання має здійснюватися як у контексті здобутку стратегічних цілей функціонування компанії, так й у контексті скорочення податкових платежів та зменшення ступеня впливу на її функціонування податкових ризиків.

Виконання податкової стратегії ПрАТ «Монделіс Україна» потребує вживання ефективних інструментів та методів податкового планування. Вважаємо, що керівництву досліджуваної компанії передусім варто звернути

увагу на методи податкового планування, котрі пов'язані із обліковою політикою компанії. Оскільки деталі останньої торкаються практично всіх складових доходів, активів, забезпечення, витрат, інших об'єктів обліку. До них вводять й порядок: використання та формування резервного капіталу; обліку курсових різниць; розподілу чистого прибутку; зростання статутного капіталу; порядок та склад побудови та використання фондів спеціального призначення.

За рахунок відбору окремих альтернативних частин облікової політики можна знизити фінансові результати діяльності, і тим самим оптимізувати ті податкові платежі, основою для оподаткування котрих є прибуток компанії. Також можна перенести терміни сплати або базу оподаткування окремих податків. За допомогою затвердження у обліковій політиці компанії окремих показників загальновиробничих витрат на одиницю готової продукції при нормальній інтенсивності, можна впливати на величину прибутків поточного періоду й на базу оподаткування податком на прибуток компанії. Чим більше загальновиробничих витрат припаде на одиницю готової продукції, у порівнянні із нормативним значенням, тим більший їх об'єм буде безпосередньо віднесено на витрати періоду, і тим більше буде скорочено прибуток як об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств.

Отже, оптимізація податкового навантаження на ПрАТ «Монделіс Україна» та скорочення впливу податкових ризиків на його функціонування вимагає відповідної організації податкового планування та розроблення податкової стратегії компанії. Остання слугуватиме інструментом управління податковими платежами в компанії. У процесі податкового планування необхідно використовувати паралельно кілька інструментів та методів. Разом із тим, необхідно враховувати, що організація податкового планування потребує, окрім всього іншого, факту певних ресурсів (фінансових, трудових, матеріально-технічних, інтелектуальних), об'єм та перелік котрих відносно окремих заходів податкової стратегії повинен бути закріплений у податковому плані компанії.

ВИСНОВКИ

Податки відіграють роль фактору фінансової безпеки, позаяк вони формують такий стан фінансової системи, за якого вибудовуються умови для соціально-економічної впевненості держави, суспільства, регіонів, громадян та підприємств. Основні функції податків – це фіскальна та соціально-економічна. Також можна виділити під функції податку у залежності від того, «прояв якого ефекту в межах головної функції є найбажанішим у конкретній соціально-економічній ситуації».

Податкова система – це сукупність платежів, зборів та податків, законодавчо закріплених у державі; методів, форм та принципів їх встановлення, скасування чи зміни; дій, якими забезпечується їх контроль, сплата та відповідальність за недодержання податкового законодавства. У цьому випадку акцент робиться на правовому аспекті реалізації суспільних відносин у сфері оподаткування. Основою принципів більшості новочасних світових податкових систем виступають критерії якості та дієвості оподаткування, зпродукованих теорією податків за багаточасову історію свого існування. Уперше принципи оподаткування було визначено засновником теорії розподілу та виробництва – класиком політичної економії – А. Смітом.

Один із головних інститутів, що втілює реалізацію податкової системи, це органи податкового контролю та виконавчої влади – Державна фіскальна служба України. Відносно функцій, що реалізують податкові органи, вченими виділяються наступні групи: інформаційно-аналітичні, фіскальні, обліково-реєстраційні, контрольні, роз'яснювально-консультаційні, організаційні, нормотворчі. Податкові органи, завдяки котрим реалізується організаційне забезпечення роботи податкової системи, мають докласти найбільших зусиль для появи серед населення та ділових кіл усвідомлення позитивного значення держави шляхом надання правдивої інформації про свої дії та впровадження прозорих механізмів справляння податків

ПрАТ «Монделіс Україна» – це українська компанія, котра належить до групи компаній Mondelez International, – одного із найбільших у світі виробників шоколадної продукції, цукерок, печива. Як видно з проведених розрахунків та аналізу, підприємство є досить успішним, не зважаючи на економічну кризу викликану світовою пандемією COVID-19. ПрАТ «Монделіс Україна» зміг не лише втриматися на своїх позиціях, а й успішно розширити обсяги виробництва і тим самим суттєво примножити власні прибутки. Чистий дохід від реалізації продукції компанії має тенденцію підвищення із 4 022 962 тис. грн. з у 2016 році до 7 229 422 тис. грн. у 2020 році, або на 3 206 460 тис. грн. або на 79,70%.

На основі отриманих показників фінансового стану ПрАТ «Монделіс Україна» можемо засвідчити, що процес виробництва на підприємстві має тенденцію розвитку та зростання, а фінансове становище підприємства є міцним, не зважаючи на величезну кількість зовнішніх, у тому числі і податкових загроз та ризиків. Їх уникнення чи усунення вимагає планування та реалізації зваженої податкової політики та впровадження ефективних заходів, результативних інструментів податкового планування щодо скорочення їх негативного впливу, що у результаті дасть можливість максимально збільшити прибуток та скоротити збитки на випадок їх появи.

За рахунок відбору окремих альтернативних частин облікової політики можна знизити фінансові результати діяльності, і тим самим оптимізувати ті податкові платежі, основою для оподаткування котрих є прибуток компанії. Також можна перенести терміни сплати або базу оподаткування окремих податків. Податкова стратегія – це результат стратегічного податкового планування, котра представляє собою ґрунтовний комплексний план оплати податків компанією, та є одним із інструментів управління податковими платежами.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Андрущенко В. Л., Ляшенко Ю. І. Економічні та позаекономічні аспекти оподаткування. *Фінанси України*. 2005. № 1. С. 36-43.
2. Баранов С.О. Ухилення від сплати податків як основний чинник тіньової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №12. С. 102–106.
3. Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. Податкова система: Навчальний посібник. Одеса: ВМВ, 2017. 344 с.
4. Галамай Р. Я. Шляхи підвищення ефективності справляння податків до бюджетів територіальних громад на основі податкового менеджменту. *Регіональна економіка*. 2020. №4. С. 86-92
5. Галамай Р. Я. Шляхи підвищення ефективності справляння податків до бюджетів територіальних громад на основі податкового менеджменту. *Регіональна економіка*. 2020. №4. С. 86-92
6. Галамай Р.Я. Податкова децентралізація як чинник формування фінансової бази територій. *Вісник Сумського національного аграрного університету*, 2019. №3 (81). С. 59-60.
7. Дуб А. Р. Трансформація адміністрування податку з доходів фізичних осіб: світовий досвід і можливості для України. *Фінанси України*. 2018. № 5. С. 80-93.
8. Дубровський В., Черкашин В., Гетман О. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні: нові виклики. Київ, 2019. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uploads/assets/files/2019/Pdf/Analizshem-2019-FINAL.pdf>
9. Закон України «Про систему оподаткування» № 1251-XII від 25.05.1991. URL: // http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T125100.html (дата звернення: 08.10.2021).
10. Іванов Ю. Б., Крисоватий А. І., Кізіма А. Я., Карпова В. В. Податковий менеджмент: Навч. посібник. К.: Знання, 2008. 525 с.

11. Іванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Десятнюк О.М. Податкова система: Підручник. К.: Атіка, 2016. 920 с.
12. Карлін М.І. Встановлення ставок основних податків в Україні на основі принципу прогресивності. *Регіональна економіка*. 2015.№4. С. 102-107.
13. Лютий І. О. Податкова система : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр учбової літератури, 2019. 456 с.
14. Мединська Т.В., Власюк Н.І. Податкова система: Навчальний посібник. 3-тє вид. Львів: Магнолія. 2017. 424 с.
15. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2018. 320 с
16. Оподаткування в Україні: навчальний посібник / За ред.. Н.І. Редіної. К.: Центр учбової літератури, 2019. 544 с.
17. Офіційний сайт ПрАТ «Монделіс Україна» URL: <http://ua.mondelezinternational.com>
18. Пирого І. С. Оптимізація податкової системи України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск 6. Том 2. С. 74–79.
19. Податкова система: навч. посібник / Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.. Одеса: ВМВ, 2017. 344 с.
20. Податкова система: Навчальний посібник. / За заг. ред.. Андрущенко В.Л. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 416 с.
21. Податковий кодекс України від 24.12.2015 №909-VIII. URL: [//sfs.gov.ua/nk](http://sfs.gov.ua/nk). (дата звернення: 10.10.2021)
22. Протидія мінімізації сплати податків: світовий досвід та практика України: збірник матеріалів II науково-практичного круглого столу (м. Ірпінь, 16-17 травня 2019р.). Ірпінь: НДІ фіскальної політики, 2019. 187 с.
23. Раделицький Ю.О. Розвиток співробітництва територіальних громад як інструмента забезпечення їх спроможності. *Науково-практичний журнал "Причорноморські економічні студії"*, 2018. Вип. 36. С.145-154.
24. Соколов А. О. Медіація як альтернативний (позасудовий) спосіб вирішення податкових спорів в Україні: постановка проблеми. *Правова позиція*. 2018. №2 (21). С. 87–90

25. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні: актуальні проблеми, ризики та перспективи адміністративно-фінансової децентралізації. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2017. 120 с.

26. Тимченко О. М., Осадчий Є. С. Інституційна спроможність упровадження моделі сегментації податкових боржників в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8086> (дата звернення: 23.10.2021).

27. Ткачик Л. П., Бешко О. Я. Спрощена система оподаткування як інструмент агресивного податкового планування. *Молодий вчений*. 2018. № 2(2). С. 758-763. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_2\(2\)__75](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_2(2)__75).

28. Фінанси: державні, корпоративні, міжнародні: підручник для ВНЗ / В. О. Онищенко [та ін.]. Київ: Центр учб. літ., 2016. 600 с.

29. Фінанси: підручник. / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. 2-ге вид. переробл. і доповн. К. : Знання, 2017. 687 с.

30. Чиж А. Ю. Податкове планування грошових зобов'язань підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 1. С. 172-177.

31. Шевченко І. В. Рекомендації щодо застосування методів міжнародного податкового планування в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 3. С. 26-31.

32. Шечук О.Р., Ментух Н.Ф. Податкові пільги як елемент підтримки суб'єктів господарювання в період боротьби з COVID19: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 283–286.

33. Ярема . П., Кекош І. Г. Удосконалення процесу справляння податку на доходи фізичних осіб у сьогоденнішніх реаліях. *Молодий науковець*. 2018. № 10(62). С. 899-903